

Domino, » id est, in Domini Ecclesia et christianismo. » Nubat ergo « in Domino, » id est, nubat viro Christiano. Vide Can. 23 et 37. Ita Ambrosius, Theodoreus, Theophylactus, Anselmus, Sedulus, D. Thomas, Augustinus, lib. I De Aduitor. conjug., cap. XXI.

Quoniam
matrimonio
et
ceteris
matrimonio
nunni
Ca
tholici
eum ha
retica
et
irritavit
Christia
nus cum
Paganis?

Hinc Ecclesia postea omnia vetuit ob periculum perversions, et ob indecentiam, matrimonium Catholici cum heretica, et irritavit matrimonium Christiani cum pagana : estque peccatum mortale contrahere cum heretico vel heretica. Excepit Germaniam, Poloniam, Galliam, ubi eum Catholici permixti vivunt heretici; ibi enim id licet, modo conjux Catholici liberum permittatur, et absque perversions periculo in fide permaneant, et in eamdem problema educare, ut docet Thomas, Sanchez, disp. LXXXI, num. 3, tom. II. Sed quia hoc difficult, fit, hinc passim cavenda et dissuenda sunt talium coniunctio. Hinc denique contra Tertullianum, Montanistam, Novatianum patet licet esse secundas nuptias.

Quarto, « nubat in Domino, » hoc est secundum leges et ritus Ecclesie, ab ipsis Apostolis (qui Domini vice et auctoritate fungebantur) traditos. Ritus autem ab Apostolis instituti, et a fata Ecclesia recipi hi sunt potissimum: *Primo*, ut contrahatur in presentia sacerdotum: *Id est* legitime deputati. « Debet enim, ut ait S. Ignatius ad Polycarpum, ut et ducentes uxores, et nubentes cum

Episcopi arbitrio conjungantur, ut nuptia juxta preceptum Domini, non autem ob concupiscentiam coisse videantur. » *Secundo*, ut in celebrazione matrimonii sacrificium Missa offeratur. *Tertio*, ut contrahentes Eucharistiam percipiunt, etc. Unde Tertullianus, lib. II Ad uxorem, in fine : « Unde, ait, sufficiam ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Ecclesia conciliat, et confirmat oblatio (Missae sacrificium), et obsequium angelorum (id est sacerdotes) renuntiantur. »

Quoniam
sobol
tum
Prima
causa?

40. BEATIOR AUTEM ERIT (tum hic in quieta et sanctiore vita, tum in futuro : majori beatitudine felicior et gloriolor erit in celo, ait Ambrosius), si sit (separata in viduitate) PERNANSERIT. — Hinc Videbat, patet consilium viduitatis, tanguam metitorum matrimonio, et patet ex dictis et ex Patribus cattalitatis vers. 7. Vide S. Augustinum, lib. De Bono viduitatis, tom. IV, et Ambrosium, lib. De Viduitis, tom. I.

PUTO AUTEM, QUOD ET EGO SPIRITUM DEI HABEAM, — nimis spiritum consilii, secundum quem puto me ista fideliter suadere : ita Anselmus et alii.

Nota vero et ego, q. d. Sicut et alii Apostoli, ita et ego Spiritum Dei habeo. Modeste suam auctoritatem interponit, ne videatur huc humano, non divino spiritu dicere et consilire. Secundo, nota S. Augustinus, tract. 37 in Joan., vero puto non dubitanter esse, sed asseverantis et increpantibus.

CAPUT OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Respon
dat Pan
lus se
cunda
questio
ni que
rum Co
rinthium.

Tractat secundam questionem generalem sibi a Corinthiis propositam de idolothylis, an ita vesci licet?

Ac respondet primo, per se illo non esse illicitum, cum idolum nihil sit.

Secundo, tamen docet id esse illicitum, si fiat repugnante conscientia, aut cum scandalo infirmorum, quod valde cavendum esse inceperat.

1. De iis autem, quae idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat, charitas vero adificat. 2. Si quis autem se existimat sciire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum sciere. 3. Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo. 4. De ecclesiis autem, quae idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus. 5. Nam etsi sunt qui dicantur dii sive in celo, sive in terra (siquidem sunt dii multi, et domini multi), 6. nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum : et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum. 7. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli, quasi idolothylum manducant : et conscientia ipsorum cum sit infirma, polluitur. 8. Esca autem nos non commendat in Deo. Neque enim si manducaverimus, auctorabimus : neque si non manducaverimus, desficiamus. 9. Videamus autem, ne forte haec licentia vestra offendiculum fiat infirmis. 10. Si enim quis videbit eum, qui habet scientiam, in idolio recumbentem : nonne conscientia ejus, cum sit infirma, adificabitur ad manducandum idolothylum? 11. Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mor-

tuus est? 12. Sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. 13. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in eternum, ne fratrem meum scandalizem.

Quoniam
sobol
tum
Prima
causa?

Pro intellectu trium sequentium capitum,

Nota: Idolothyla sunt idolis immolata, puta carnes, panis, vimum, etc., que idolis offerebantur : ita dicuntur *āmē rō idōlōthylē zai h̄iār*, ab immolando idolis. Haec idolothyla comedere per se non erat peccatum, ut docet D. Thomas I II, Quest. CIII, art. 4, ad 3. Ut tamen peccatum, *prīmo*, si id fieret ex infidelitate, ut si quis idololatria ad idoli cultum ea epmederet, vel si id fieret ex infirmitate fidei, quod crebrum erat tempore Pauli. Nam multo recentis conversi et audiores erant, qui vel non plene abjeccerant opinionem suam de idolis et idolothylis, quasi aliquid numinis vel divini haberent; vel certe ex prista consuetudine non poterant vincere phantasiam suam de diis suis, Iovi, Minerva, Marte (quos paulo ante quasi deos colerant), et de sanctitate ciborum illis consecratorum. Semper enim cibos hos quasi sanctos et consecratos imaginabantur, etiam si fides Christi illis contrarium dictaret.

Secundo, ex conscientia erronea, si quis putans esse illicitum comedere idolothylum, illud contra conscientiam comedere, putans scilicet hoc esse participationem cum idolis et professionem idololatrie; vel carnem ab idolo, sive dæmonie, cui oblatia est, esse contaminatum, et comedentem contaminare. Ut docut Apostolus, Rom. XIV.

Terzo, ex scandalo, si quis sciens idolum nihil esse, tamen ad ostendendum suam scientiam et libertatem coram infirmis idolothylum comedat, itaque eos provoget (ait Paulus, ad 10), ut ei ipsi contra conscientiam eadem comedant, vel ut putent eum qui illa comedit peccare in fidem, vel redire ad idolorum cultum, et alios eodem trahere.

Quarto, ex precepto Apostolico, quo Actor. XV, 19, vetant Apostoli Idolothylorum estim.

Quinto, si eo modo, *ei* si circumstantis quis ea comedat, in idolo, cum peragitur sacrificium idolatricum, ut censeatur id fieri ad idolorum cultum, et comedere censemper profiteri idolatriam; perinde atque si qui accedit ad oecum Calvinisticam, censemper profiteri calvinismum. De quo eas ait S. Augustinus, lib. De Bono conjugij, cap. XVI, quod citatur 32, Quest. IV, cap. Sicut satius : *Satus est fame mori, quam idolothylis vesci.*

Quonodo Julianus imperator ut Catholicos Constantinopolitanus ad speciem quandam exterram idolatriarum compelleret, omnes idolothylas et ceteri vesci cogit. Rem gestam ita narrat Nectarius, Episcopus Constantinopolitanus, oratione quam habuit in exercicio jejuniu Quadragesimali : *Cuncta, inquit, cibaria, que venum publice in foris exponi solerent, sacrificii diis immolatis infect*

ac polluit, ut sic omnes illi cogerentur vesci cibis immolatitatis, nisi fame confici vellent; cum oraculo Theodori Martyris, quoniam modo consulendum esset fidelibus famre perlicitantibus, fuit dividit demonstratum : nempe, ut tunc loco panis cocte frumento omnes uteretur in cibum, quod dicitur pauperioribus liberaliter elargiti sunt per totum hebdomadam, quando Julianus desperans se quod volebat perficere posse, vixius Christianorum continencia et constantia, rursus pueros cibos absque ulla labie in foris apponi jussit. »

Corvin
tia Coris
tiniana
contra
infideli
um.

Nota, quod ait « vixius continencia Christianorum : magna enim et spontanea fuit haec eorum abstinentia. Licet enim potuerint cibis a Juliano contaminatis vesci, tanguam cibis communibus; sed noluerunt, idque in odium Juliani et idolorum. Quod licet poterant illis vesci, patet, quia non poterant Julianus cibos communes hoc contacti vilare, vel de demonibus sacros efficiere, ita ut qui illis vescerent, censemper idola colere, et idolatriam profiteri. Esto enim Julianus hoc intendenter, tamen unus ipse erat, nec poterat commune hominum iudicium mutare, qui censemper rem hanc non esse idolatriacum, sed adiaphorum. Unde Antiocheni cives, cum simili modo cibum et potum eorum infecisset Julianus, liberò et sine scrupulo euaderent manducarent et biberent, ut narrat Theodoreus, lib. I Histor., cap. XIV. Ille S. Augustinus, epist. 154, docet licere vesci oleo, quod in horto idoli nascitur, et bibere de puto, vel fonte, qui est in templo idoli, vel in queneccedidit idolothylum. De haec re plura dicam cap. x, vers. 21.

Nota secundo : Corinthi erant aliqui doctiores qui sciabant et sentiebant quod ita res erat, scilicet idola cum idolothylis nullam vim habere : itaque comedebant illa etiam cum scandalo radiorum et infirmorum, idque ut ostentarent suam scientiam et libertatem. Alii vero rudiiores, vel non plene abjeccerant opinionem suam de idolis et idolothylis, vel certe ex prista consuetudine de his quasi sanctis et sanctificatis, non poterant vincere phantasiam suam uli dixi : unde facile ad ea relabi poterant. Hinc Apostolus timens illi periculum idolatrie, cap. X, 14, ait : « Fugit ab idolorum cultura. » Proposcurunt ergo Corinthi questionem hauc Apostolo, an licet idolothylis vesci? Unde

Nota tertio : Apostolus illi questioni hic respondet primo, idolum et idolothylum nullam vim habere : secundo, idolothylus abstinentium esse, est ubi est scandulum, idque agit hoc capite.

Nota quartu : Apostolus hic tantum inchoare responsionem ad questionem de idolothylis co

Lect. M.
bero de
putes qui
est in
templo
huius.

Idoloh
lytis ab
stinent
ium est
scandu
lum.

conscientia quod per illud polluentur et inficiantur.

Hic sensus etiam commodus et probabilis est: nam non est dubium inter Corinthios recens conversos, alios nimis scrupulosos, alios nimis superstitiosos fuisse.

CONSCIENTIA EORUM CUM SIT INFIRMA (non plene in fide instructa circa idolothyia), POLLUTUR. — Quia contra conscientiam, aliorum exemplo manducant idolothya. Ita Chrysostomus.

Rifundatur de
tria Li-
ber-
tina
rum de
conscien-
tia pe-
cata.

Insumunt Libertini, dum ex hoc loco docent nec formacionem, nec eritatem, nec quid aliud esse peccatum, nisi quis ea in re sibi formet peccati conscientiam et scriptum. Sudent itaque ipsi dependentiam esse omnem conscientiam, ut non pecces, quidquid agas. Libertini ergo nullam habent conscientiam; ac proinde videntur et hominem, et rationem, et virtutem omnem exisse: que vera dementa est hoc Apostolo tributa? Quis enim non videt Apostolum hic loqui non de peccatis rebus illicet, sed adiaphoros, quale est manducare idolothya.

8. ESCA AUTEM NOS NON COMMENDAT DEO. — q. d. Idolothyorum, vel aliorum ciborum eus per se nihil facit ad pietatem, quia Deo placatur; ideoque non debemus nos firmitores, quasi pietatis causa, velha passim omnibus indiferenter uti. Convertit enim usus Apostolus ad perfectiones, eos mouens, ut vident scandalum infirmorum.

Quo modo
res non
commen-
dat nos
Deo?

Inspice ergo, in ipso perapor abutuntur hoc loco heretici contra delectum ciborum et jejuna Ecclesiae: escas enim non commendat nos Deo, quia non est virtus: sed abstinentia ab escas veta est actus temperantiae, obedientiae et religionis, ideoque nos Deo commendat, sicut commendavat Iacobum cum sociis, Rechabitas, Joannem Baptista et alios. Vide dicta Rom. xiv. 17.

NEQUE ENIM SI MANDUCAVERINUS (idolothya), ABUNDANCIUS, — scilicet virtute, merito et gratia, que non commendat apud Deum, uti precessit, q. d. Per escum idolothyorum nihil magnum, abundans, copiosum, nihil qualiter spiritualis nobis accedit, ut iis inhiare non debeamus. Ita Chrysostomus.

Secunda, et simplicius, ut sit novatio dissuadens escum idolothyorum. Sensus est, q. d. Sive edamus idolothya, non ideo escis et deliciis, bonisque abundabimus; sive non edamus, non ideo escis et deliciis deficiemus: alio enim vesci licet. Sic vulgo dicimus, sive ad convivium hoc vocer, sive non, non ideo saturabor vel esuriarum, non ideo pinguior ero vel macrior, ditor vel pauperior. Ostendit quam escas sint res viles et exiles, ideoque omittenda ob scandalum, et postponenda edificationi proximorum. Ita Anselmus.

9. VIDETE, NE HEC LICENTIA VESTRA (comedendi idolothya) OFFENDICULUM FIAT INFIRMIS. 10. SI ENIM QUIS VIDERIT EUM, QUI HABET SCIENTIAM (idolothymum nihil esse), IN IDOLIO RECUBENTEM: NONNE

CONSCIENTIA IPSIUS, CUM SIT INFIRMA, ADIPICABITUR AD MANDUCANDUM IDOLOTHYAM? — In idolio, » id est, inquit Erasmus, in epulo idolorum; secundum propriam, » in idolio, » id est, templo vel mensa idolis consecrata. Nam ibi accumebant comes tui idolothya: tales enim epulas, utpote sacras, in templo instru solere, doceat Herodotus in Clia, Virgilius VIII Ened., in sacrificio Evandri et epulo cum Trojanis. Sie et Judaei victimas pacifico comedebant in atrio templi, Deuter. xvi., 11. Hinc Syrus hic verit, si quis te videbit accusantem inter idola.

Unde patet, idolothya edera in idolio, non tantum esse malum proper scandulum, sed etiam per se, quia est professio idolatria, ut dicetur cap. x.

Tropologice Anselmus: Scientia idolothyrum est scientia vanitatis philosophorum, poetarum, oratorum Genitilium; haec cavenda est. Absit ut ore Christiano sonet: Jupiter omnipotens et me Hercules, et me Castor, et cetera portenta magis quam numina.

Nota: « Edificabitur, » id est provocabitur, erigelur ut comedat idolothya quasi sacra, et quasi quid grata inde accepturus; aut sacrificarius numini cuiquam, sieque redeat ad idolatriam. Alii: « edificabitur, » inquit, id est provocabitur, ut contra conscientiam, qui putat eum oblatum ab eo esse afflatum et contaminatum, indeoque se contaminandum, cum mandatum, ut dixi vers. 7.

12. SIC PECCANTERI IN FRATRES, ET PERTINCENTES (scandalizantes, et per scandalum vulnerantes) CONSCIENTIA EORUM INFIRMAM, IN CHRISTUM PECCANT. — Christus enim sibi factum arrogat quod et minimis suis factum fuit, Matth. xxv, 40. Rursum qui scandalizat proximum, in Christum scandalizant: quia Christi fabricam, puta proximum, probitatem et salutem, quam Christus suo sanguine construxit, malo suo exemplo destruxit et evanescit.

13. QUAPROPTER SI ESCA SCANDALIZAT FRATREM VERA MEUM: NON MANDUCABO CARNEM IN AETERNUM. — Hoc magistrum (inquit Chrysostomus) optimi est officium, sive exemplo docere qua precipit. Et non dicit, sive justa, sive injuste, sed quomodo dicunque. Et non dico, inquit, idolothymum, quod et propter aliam causam prohibetur: sed si quod licet et permititur, scandalizat, etiam illo abstineo; neque una aut altera die, sed tota vita tempore. Non enim manducabo, inquit, carnes in aeternum. Et non inquit: Ne perdas fratrem, sed simpliciter: Ut non scandalizemus. Etenim ultime amentia est, quia Christo pretiosissima sunt, et talia, ut eorum gratia mortem obire non recusaverit, ita nos despicatisim arbitriari, ut escis propterea non abstineamus.

Vide de scandalio S. Basilium in Regulis brevi Reg. 64, ubi in fine ait, eo scandalum esse

jus, quo is qui illud dat, majori scientia aut gradu sanguinem peccantium, qui illius malum exemplum sequuntur, requirit et reposet.

CAPUT NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Pergit suo exemplo docere, quam sint carentia scandalorum, narratque se stipendum, sive alimenta predicatoribus debita accipere nonuisse, idque minoris tum meriti, tum edificationis causa.

Hinc secundo, vers. 7, probat sex argumentis (qua colligam vers. 12) haec alimenta sibi altisque evangelizantibus debet.

Tertio, vers. 20, eadem de causa ostendit se omnibus omnia esse factum, ut discant Corinthii, quam cuique edificatio et salus proximi curanda sit.

Quarto, vers. 24, ad eandem edificationem incitat, docens vitam nostram esse stadium et agnem virtutis, in quo semper ad meliora, et ad bravum iugis abstinentia, et corporis castigatione currendum et certandum est.

1. Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Iesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino? 2. Et si alii non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum apostolatus mei vos estis in Domino. 3. Mea defensio apud eos, qui me interrogant, haec est: 4. Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi? 5. Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut et ceteri Apostoli, et fratres Domini, et Cephas? 6. Aut ego solus, et Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi? 7. Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, et de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non manducat? 8. Numquid secundum hominem haec dico? An et lex haec non dicit? 9. Scriptum est enim in lege Moysis: Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est Deo? 10. An non propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt: Quoniam debet in spe, qui arat, arare, et qui triturat, in spe fructus percipiendi. 11. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? 12. Si alii potestatis vestrae participes sunt, quare non potius nos? sed non usi sumus hac potestate: sed omni sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi. 13. Nescitis quoniam qui in sacario operantur, quae de sacrario sunt, edunt? et qui altari deserviunt, cum altari participant? Ita et Dominus ordinavit ies, qui Evangelium enuntiant, de Evangelio vivere. 14. Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi haec ut ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet. 16. Nam si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: va enim mihi est, si non evangelizavero. 17. Si enim volens hoc ago, mereor habeo: si autem invitus, dispensatio mihi credita est. 18. Quae est ergo merces mea? Ut Evangelium praedicans, sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio. 19. Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifaccerem. 20. Et factus sum Iudeis tanquam Iudeus, ut Iudeos lucrarer. 21. Iis qui sub lege sunt, quasi sub lege esse (cum ipse non esset sub lege), ut eos, qui sub lege erant, lucrifaccerem. Iis qui sine lege erant, tanquam sine lege esse (cum sine lege Dei non esset: sed in lege esse Christi), ut lucrifaccerem eos, qui sine lege erant. 22. Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifaccerem. Omnibus factus sum, ut omnes facerem salvos. 23. Omnia autem facio propter Evangelium, ut particeps ejus efficiar. 24. Nescitis quod ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravum? Sic currite ut comprehendatis. 25. Omnis

autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet; et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. 26. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum; sic pugno, non quasi aerem verberans. 27. Sed castigo corpus meum, et in servitatem redigo: ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.

4. NON SUM LIBER? NON SUM APOSTOLUS? — Quare: Quomodo haec coherentur precedentibus? videtur enim ex abrupto hic loqui Paulus.

Pau
lus
cavenda
re-
scandal

Respondeo: Dixerat Paulus in fine cap. præced. omnino cavenda esse scandalum: hic ut illud persuaderet, proponit sibi in exemplum, quod tan ad cavendum scandalum, quam ad dandum rite virtutis exemplum, jure suo tot nominibus sibi debito cesseret, nolens recipere stipendium prædicationis sue, sed proprio labore victimum sibi parans; ut et Corinthis suo jure decedant, ac præsertim non vescantur idolothys, in gratiam proximorum, cum vident eos inde scandalizari, aut in periculum peccati induci. Similiter tamen Paulus tacet, et quasi aliud agens contra prædo apostolos sua prædicationis sinceritatem et anchoritatem haec narratione tuerat, utpote qui gratis tanto labore evangelizarit, cum prædo apostolos sua lucra ex Evangelio captarent. Dicit ergo: Non sum liber? non sum Apostolus? q. d. Nonne mei iuri sum, ut tanguum Christi Apostolus sumptus et alimoniam a vobis exigere et accipere possim? hoc tamen non facio, ut ostendam quanti sit facienda proximi salutis, et consequenter quam vos scandala idolothorum, et alia quevis vitare debeatis. Ita Chrysostomus, quem vide in moral. hic homil. 20. De cavendo scandal.

Ques
Hebrei
sepe
mentar
interro
gatione?

Nota: Utitur hic ex erharia interrogatione Apostolus, tum ex pharsi Hebreorum, qui ea gaudent, cum se insinuare, vel aliquid inculecare volunt; tum ad maiorem emphasm et energiam orationis.

NONNE CHRISTUM VIDI? NONNE OPUS MEUM VOS? — q. d. Hinc patet me esse Apostolum, quia Christum vidi, ut ab eo ad evangelizandum missus sum. Acto. ix, 5, et Acto. xxii, 18.

Pau
lus
re esse
Apost
olum

Secundo, quia vos meum estis opus in Christo Domino, id est, qui ego per Evangelium in Christo vos genui; vestra Ecclesia a me adjecta est, vos estis mea structura. Alludit ad Hebreum 12 ber, id est filius: dicitur enim 12 ber, quasi 122 bñan, id est fabrica, vel edificium, a radice 122 bana, id est adfiscavit, quasi filius sit fabrica et adfiscium patris, q. d. Vos estis mei filii, mea fabrica, meum adfiscium in Christo.

2. NAM SIGNACULUM APOSTOLATUS MEI VOS ESTIS IN DOMINO. — Signaculum, græce ἐπιτύχιον, sigillum, id est testimonium apostolatus mei extat in vobis, scilicet in evangelizando, in edendis miraculis, in labore et periculis, que vel suscepisti, vel feci apud vos ad vestram conversionem, quibus quasi sigilli divinis consignavi, confirmavi et corroboravi apostolatum meum. Hoc enim

claro testantur me esse verum Apostolum, a Deo missum ad vos docendos et salvandos.

3. MEA DEFENSIO APUD EOS, QUI ME INTERROGANT (qui inquirunt de mea vocacione et apostolatu), HEC EST, — que extat in vobis, ut dixi vers. preced. Ilia Anselmus. Sed Chrysostomus et Ambrosius quoque opposito haec referunt ad sequentem versum.

Nota: Interrogare, id est inquirere, est judiciale verbum: Latinis enim dicunt, interrogare aliquique de legibus, id est examinare secundum leges.

4. NUMQUID NON HABEMUS POTESTATEM MANDAT? Vers. 4. CANDI? — scilicet de sumptibus vestris, q. d. Hec quando est gloria et defensio mea, et mei apostolatus, distinctus quod nullo pretio, ut pseudodo apostoli: immo non est a illo sumptu accepto, uti Apostoli alii, sed gratia prædictoris, evangeli, cum tamen ad sumptum hunc ius ad potestatem habeam, sequitur alii.

5. NUMQUID NON HABEMUS POTESTATEM MULIERENI? Vers. 5. SOROREM CIRCUMDUCENDI, SICUT ET CETERI APOSTOLI. — « Mulierem sororem, » græce ἀδελφήν τοιαν. Quod Beza, Petrus Martyr, Vatablus et Hinc falso Paulus fuit conjugatus. Licer enim Græcum τοιαν τοιαν et mulierem et uxorem significat, hic tamen significatur, ut significare uxorem, patet ex verbo « circumducendi. » Verum enim est circumducere uxores, non sorores.

Sed errant: Christus enim circumduxit mulieres, non ut maritus uxores, sed ut doctor discipulorum et quasi famulas, vel vita et virtus admirandas. Luca VIII, 3.

Secundo, quia inepte dicitur soror uxori, et redundat vox soror.

Tertio, quia in Greco non est articulus τοιαν designans certam mulierem, scilicet uxorem.

Quarto, quia Paulum fuisse virginem, patet cap. vii, vers. 8. Ita diserte docent et explicant humores S. Augustinus, De Operæ monachorum, cap. iv; Hieronymus, lib. I Contra Jovianum; Chrysostomus, Ambrosius, Theodosius, Thaophylactus hic et alii Patres passim, præter unum Clementem Alexandrinum, lib. III Stromat. Imo S. Hieronymus docet inter Apostolos solum Petrum habuisse uxorem, idque tantum ante conversionem; item tradit Tertullianus, lib. De Monogamia, ante tempore.

Dico ergo, « sororem mulierem » esse Christum.

(1) De industria usurparvit Apostolus hoc forense vocabulum, ut obliter perstringat eorum andaciam, qui iustas vocacionem in dubium vocabant, quasi iudices sederent de ha causa cogituri.

Quid in his matronam (sic in Actis Apost. dicitur, ecclesiæ matrem, » id est viri Christiani), quæ scilicet Paulus subministraret necessaria de suis facultatibus, q. d. Possem matronam quæ me aletet, circumducere, aquæ ut Petrus, sed nolo; quia scilicet haec res Gentiles, quorum Paulus erat Apostolus, offendere, eisque malam suspicionem indire potuisse. Ita Ambrosius, Chrysostomus, Theodosius, Ecumenius, Anselmus.

Dices: S. Ignatius, epist. ad Philadelp., ponit ad Philad. Paulum inter conjugos. Respondet bene Baronius anno Christi 37, pag. 318, et alii, Paulum non men' ibi insertum esse a Graeciis clericis posterioribus, ut suo conjugio Pauli exemplum pretermissum teneat: nam exemplaria epistolam S. Ignatii V. 8. Ign. V. 8. Ignat. & Fortunata et alia antiquissima et corredicis sima non habent nomen Pauli.

Dices secundo: Clemens Alexandrinus, lib. III Stromat., hic per τοιαν intelligit uxorem Christi. Respondet primo: Verum est; sed addit illum post apostolatum non habuisse cam ut uxorum, de signo Pauli, sed ut sororem: quod est contra hereticos. Secundo, contra Clementem sunt omnes Patres.

Fratres Domini. — Est hebraismus: « fratres, » id est cognati Christi, scilicet Jacobus, Joannes, Judas, Ita Anselmus.

Et Cephas, — immo Petrus, princeps Apostolorum et Ecclesie (1).

7. QIS MILITAT SIS STIPENDIS UNquam? — q. d. Sicut aquum est milites ali et vivere suis stipendiis; vindictam pasci fructu sua vinea, pastorem lacte gregis quem pascit: ita pars ex praecōnes Evangelii vivere ex Evangelio, puta ex sua vinea, scilicet Ecclesia, et ex suo grege, id est Christianorum bonis, sumptus et alimoniam accipere.

Incipit hic Apostolus multis ius sum de accipiendi prædicationis stipendio probare, ut posteri omnes sciant illud plane prædictoribus verbis Dei deberi, utique ostendat quanto et quam claro iure suo esset ipse, dum haec stipendia recusat in gratiam Corinthiorum, ut eos haec liberitate et generositate per pellicet ad Christum, et ad salutem promoveret. Rationes ejus omnes colligamus et digeramus vers. 42.

8. Numquid SECUNDUM HOMINEM HEC DICO? — an humanum tantum rationibus et similitudinibus militis, viatoris, pastoris jam allata mea dicta probo et confirmo? Minime. Quin vero illa ipsa ex lege et divina stabilito di communio.

9. SCRIBUTUM EST IN LEGE MOYSI (Deuter. xxv): Non ALLIGABIS OS BOVI TRITIQUANTI, — qui nimis rum par est ut animalia laborantia comedant: unde ego Deus veto claudi capistro ora boum

In Pala. Kha, in enim in Palestina, ut etiamnum in Canariis et ac. gr. regiomibus fit, per boves, qui circum-

(1) Vers. 6 in Greco, pro hoc operari, scil. idem facere quod Cephas, etc., legitur παὶ τρίτη, id est a labore manuum virtus causa abstine.

acti ungulis pedum suorum segetes terebant, ut segete granaria excutere. Unde poeta:

— Bobusque tritorunt.

hunc esse sensum litteralem, patet ex verbis, qua

legem hanc duris Judeis insinuant.

Dices: Apostolus hic videtur excludere hunc sensum; aut enim: « Numquid de bobus cura est Deo? » Respondet Abulensis in Deuter. xxv, hujus

Ephes. tar locis
Deut. xxv
de bove
tritorum.

sententia: « Non alligabis os bovi tritorum, » duplicum esse sensum litteralem: *Primum*, ut bobus, ut verba sonant, quem jam dedi, qui tamen minus præcipimus est. *Secondum*, quem hic affert Apostolus de prædictoribus, eumque esse præcipuum et magis intentum a Spiritu Sancto, q. d. Apostolus, minus præcipuum Dei curam esse de bobus; præcipuum vero de prædictoribus, ideoque magis ad litteram præcipisse ut prædictores aliantur, quam ut boves, cum dixit: « Non alligabis os bovi tritorum. »

Verum non esse utrumque hunc sensum litteralem, sed primum tantum, patet. Nam hoc litteraliter non significat prædictorem, sed tantum verum bovem, prædictorem autem tantum significat typice. Alioquin enim omnis allegoria esset sensus litteralis; quod plane est falsum. Nam sensus litteralis est is, qui primo per sententiam aliquam significatur; allegoricus autem vel typicus, qui secundo, seu mediante sensu litterali. Sic ut ergo umbra corporis non est corpus, ita typicus sensus non potest esse litteralis, sed tantum litterali sensu adumbratus.

Dico ergo sensum litteralem esse quem dixi. Quis typicus autem, vel tropologicum esse quem dicitur Apostolus, videlicet prædictoribus dandam est, eis alimoniam, cosque posse vivere ex Evangelio, sicut bobus alitur sua tritura; quorum quia præcipuum Duo est cura, ut præcipue hac legi intenderetur significare typice, prædictores aliantur esse; hinc Apostolus ait: « Numquid de bobus cura est Deo? »

Ubi nota: De fide est, Deo curam esse de bobus; Deus enim sua providentia curat et prospectat passeribus de victu rebusque necessariis, Matth. x, 29, et nullis corvorum invocantibus eum, Psal. cxlv, cunctisque animalibus et creaturis, ut docet Psaltes tum alibi, tum toto Psal. cxxi. Sensus ergo Apostoli est, q. d. Præcipua cura Dei in ha- lego non fuit boum, sed altius quid spectavit, videlicet nos et nostri similes, qui sumus boves typici laborantes et tritorantes in agro et area Dominica, ex Evangelio posse vivere, et hoc est quod subdit.

10. AN PROPTER NOS UTIQUE HOC DICIT? NAM PROPTER NOS SCRIBITA SUNT. — Apostolus ergo hic, ut sepe alias, argumentatur ex sensu, non litterali, sed allegoricu; vel potius ex sensu litterali argumentum ad allegoricum, per argumentum a minori ad majus, q. d. Si bos vivit ex tritura, ergo multo magis Apostolus ex Evangelio. Ita

De fide
est cura
de bobo
existeret
que amb
mantib
bus.

Terfullianus, lib. V *Contra Marc.*, cap. vii, et Thodoretus, *Ques.* XXI in *Deut.* Ubi

Nota. Ille sensus literalis sit primus, allegoricum tamen posse esse primarium, et praecepit, sive magis intentionem a Spiritu Sancto, ubi hoc fit.

QUONIAM DEBET IN SPE, QUI ARAT, ARARE. — Est nova ratio ab exemplo aratorum et triturationum, q. d. Qui arant et trituratione, arant et trituratione in spe, sperantes scilicet mercedem, et quod participes erunt messis et trituratione sue. Ergo et predictor sperare potest alimoniam ex sua predicatione. Pulchre de hac spe canit Ovidius, lib. I *De Ponto*:

Spes foveat agricultas, spes subitis credit artis
Semina, que magno favore reddit ager.

Operari
spē mer-
catis
almeria
bonum
est et mo-
ritrium.

Hinc a proportione minoris ad majus deducatur et evincetur esse actum spēi et virtutis, si quis spe mercedis aeternae operatur, et consequenter actum hunc bonum esset et meritorium.

Unde Facultas Parisiensis, ut testatur in hunc locum scribens Claudio Gualda, ex hac et similibus Apostoli sententiis, definit hunc epi-
colum coiudasan, « qui premiū causa certat, non certaturus nisi sciat dandum premium, est se-
sum premio frustratus, » errorum esse. Idem definiit Concilium Tridentinum, sess. VI, can. 31.

42. SI ALI POTESTATIS VESTRE PARTICIPES SUNT, QUARE NON POTUS NOS? — A Postulatis vestre, s' id est juris sui quid habent in vos. Unde Grace clarius dicitur, ἐποιεῖτε τὸν πόταστας, πόταστας vestrum, id est quam habent in vos. Vestre enim passiva capiatur, juxta Can. 30, q. d. Si ali usi sunt iure accipiendi alimoniam, quid habent in vos, cur non et ego uti possim? P. Salomon Gracum ἐποιεῖται, id est πόταστας, accipit pro ὅπλῳ, id est substantia, q. d. Si ali participes sunt vestre substantia, facultatum et opum, cur non et ego? Sed velim videre locum et exemplum, ubi ἐποιεῖται significatur.

CUM ALTARI (de oblationibus altaris) PARTICI-
PANT. — Est metonymia.

14. ITA ET DOMINUS ORDINAVIT HIC QUI EVANGE-
LIUM ANNUNTIANT, DE EVANGELIO VIVERE. — Ila enim sancti Christi, *Luce* x, 7: « in eadem autem domo manete edentes et bibentes quae apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. » Similia habet *Mattheus* x, 40, 41 et 14.

15. BONUM EST MIHI MAGIS (melius est) MORI,
QUAM UT GLORIAM MEAM QUS EVACUET. — « Gloriam meam, » evangelizandi scilicet ἀδόκτονος, sine sumptibus; sive « gloriā » de opere liberali, indebito et supererogationis, patet ex vers. 18. Hinc patet esse consilium Evangelicum, evangelizare gratis non accipiendo sumptus, quod modo nonnulli viri Apostolic et Religiosi sequuntur. Ita Theophylactus, Theodoretus et Anselmus. Vide Chrysostomum et Anselmum.

Nota: Pro gloria, greci non est δόξα, id est gloria, sed κατάρχη, id est gloriatio, qua scilicet glori-

Paulus
monstrans
probat illi
estre mi-
nistri
Ecclesiis
a mis-
sumplus
accipere.

Quo titu-
lo debet
mer-
ci-
mi-
nistri
verbi
Def.

cere sibi aliiusque ministris verbi Dei et Ecclesiis, a suis sumptibus accipere: primo, exemplis aliorum Apostolorum, vers. 5; secundo, similitudinem militum, pastorum et agriculturarum, vers. 7; tertio, ex lege Moysis, vers. 9; quartio, vers. 13, ex exemplo sacerdotum et Levitarum veteris Testamenti, qui ex victimis et oblationibus altaris, cui ser-
vabant, vivebant; quinto, vers. 14, ex Dei et Christi ordinatione; sexto, vers. 41, ex ipsa rei na-
tura, sive jure, non tantum divino positivo, sed etiam naturali, quod dictat, sicut operario debe-
tur merces, ita ministro verbi et Ecclesiis debet
stipendium, non quasi pretium rei sacrae (hoc enim indigneum esset et simoniacum), sed quasi stipendium sustentacionis quod vocant, quo scilicet sustentetur, ut suas operationes sacras pro populo obire possit. Unde hoc stipendium ei debetur ex iustitia. Ita Chrysostomus.

COMMENTARIA IN I EPISTOLAM AD CORINTHIOS, CAP. IX.

riari poterat Paulus apud Deum, vel potius apud homines, maxime pseudoapostolos, qui Corinthienses graves erant et sumptuosissimi, se cis ἀδόκτονος, predicasse Evangelium. Unde contra hos gloriantur cap. xi, epist. II, 7 et seqq., se nulli in sumptu oneri fuisse.

VE MIHI EST, SI NON EVANGELIZAVERO. — Ille patet gravi precepto preceptum fuisse Apostolis, *Math.* xxviii, 10, ut evangelizent, deocean omnines Gentes, adeo ut, si neglexissent evangelizare, peccassent mortaliter: talibus enim intentatior va-
lere Dei et gehenna. Eodem precepto jam tenetur Pastores, Episcopi, Archiepiscopi, ut dixi precepto tenetum.

17. SI ENIM VOLENS HOC AGO, MERCEDEM HABEO, — id est, ut Chrysostomus, Theophylactus, *Oecumenius*, Anselmus, si voluntarius, liberaliter et gratis predicem, habeo non qualem qualiter mercedem operis precepli, scilicet predicationis, ut ali Apostoli, sed mercede per excellentiam, scilicet copiosam gloriam operis indebet et heroicis (qui est gratia predicare) animique sponte suam liberalis apud Deum.

SI AUTEM INVITUS. — Grace ἀδόξα, non ultroneum, nec liberator aut gratis predicem, sed quasi coactus precepto Dei, vel metu penae. Opponit enim Apostolus hec duo, ἀδόξα et ἀδόξα; atque hanc Graecis idem est quod sponte sua, sua voluntate, electione, et motu proprio rem agere: ergo ἀδόξα idem hic est, quod jussum, motum et quasi opacum aliena voluntate et precepto ope-

rat. DISPENSATIO MIHI CREDITA EST, — q. d. Tuus non habeo gloriam illam singularem, sed neque pecunia, quia officio fungor meo, et facio quod jubeo. Nam commissa est mihi et demandata haec dispensatio, sive administratio Evangelii. Tunc non pecco, sed serviliter ago, sicut agit dispensans sibi crediti non sponte, sed propter preceptum domini, eo quasi aduersus, quin quod debuit facere fecit, ut ait Christus in parabolā, *Iacob* xviii, 8. Ita Patres citat, et patet ex antecedentibus et sequentibus.

Aliter aliqui explicant, nimirum sic: *Si volens hoc ago, id est evangelizo, habeo meritum et mercedem, quia libera voluntate preceptum Christi implico: sin invitum et voluntate rebundante, care merito et mercede, quia precepto ad hoc cogor. Dispensatio enim Evangelii mihi credita est, commissa et precepta, et sic per me licet invitum dispensatur et propagatur Evangelium Christi, ut alii proficiant, licet non mihi: quia hoc verba propria et simpliciter sonare videntur. Et hinc explicatione favent S. Thomas, Lyranus et commentatoris Ambrosii. Sed antecedentia et sequentia priorem sensum, qui est Graecorum et Comminis, requirunt: mercedem enim non vocat quemque, sed « gloriā, » id est gloriosum et singulare ex opere tam heroicō, indebito et liberali, quale est evangelizare gratis.*

18. QUE EST ERGO MERCES MEA? — gloriosa illa *Vers.* 18 et singularis jam dicta (1).

Nota: Merces ponitur hic pro merito, sive opere heroicis et meritorio magne mercedis per metonymiam. Sequitur enim: « Ut Evangelium predicans, sine sumptu ponam, » tradam et annunciam; Grace ἀδόξα, id est a sumptibus immune, reddam Evangelium: immunes enim civitates vocat Cicero, que nullum solvant vestigia. Eocē merces, id est meritum, Pauli, scilicet sine sumptu oneri fuisse.

Ex hoc ergo loco clare patet, non omnia opera bona esse precepti; sed nonnulla esse consili et honesta supererogationis, taliisque insignes et illustres sunt gloriarum et coronarum apud Deum promeritari. Inter consilia itaque Evangelica ponit hic Apostolus *Ver. 17.* *Patentia, Preceptum, Eusebii, Archiepiscopi, Ver. 17.*

17. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo,

— id est, ut Chrysostomus, Theophylactus, *Oecumenius*, Anselmus, si voluntarius, liberaliter et gratis predicem, habeo non qualem qualiter mercedem operis precepli, scilicet predicationis, ut ali Apostoli, sed mercede per excellentiam, scilicet copiosam gloriam operis indebet et heroicis (qui est gratia predicare) animique sponte suam liberalis apud Deum.

Si autem invitatus. — Grace ἀδόξα, non ultroneum, nec liberator aut gratis predicem, sed quasi coactus precepto Dei, vel metu penae. Opponit enim Apostolus hec duo, ἀδόξα et ἀδόξα; atque hanc Graecis idem est quod sponte sua, sua voluntate, electione, et motu proprio rem agere: ergo ἀδόξα idem hic est, quod jussum, motum et quasi opacum aliena voluntate et precepto operari.

Dispensatio mihi credita est, — q. d. Tuus non habeo gloriam illam singularem, sed neque pecunia, quia officio fungor meo, et facio quod jubeo. Nam commissa est mihi et demandata haec dispensatio, sive administratio Evangelii. Tunc non pecco, sed serviliter ago, sicut agit dispensans sibi crediti non sponte, sed propter preceptum domini, eo quasi aduersus, quin quod debuit facere fecit, ut ait Christus in parabolā, *Iacob* xviii, 8. Ita Patres citat, et patet ex antecedentibus et sequentibus.

Aliter aliqui explicant, nimirum sic: *Si volens hoc ago, id est evangelizo, habeo meritum et mercedem, quia libera voluntate preceptum Christi implico: sin invitum et voluntate rebundante, care merito et mercede, quia precepto ad hoc cogor. Dispensatio enim Evangelii mihi credita est, commissa et precepta, et sic per me licet invitum dispensatur et propagatur Evangelium Christi, ut alii proficiant, licet non mihi: quia hoc verba propria et simpliciter sonare videntur. Et hinc explicatione favent S. Thomas, Lyranus et commentatoris Ambrosii. Sed antecedentia et sequentia priorem sensum, qui est Graecorum et Comminis, requirunt: mercedem enim non vocat quemque, sed « gloriā, » id est gloriosum et singulare ex opere tam heroicō, indebito et liberali, quale est evangelizare gratis.*

Dices: Ambrosius hic abusum intelligit propriam.

(1) Vers. 18. Quisnam igitur est, cur premium et mercedem expectare quemque a Deo? quod ita Evangelium annuntiavit, ut nullam mercedem accipiam, ab hominibus scilicet.

Quare
Paulus
gratis
volen-
tia?

Ab aliis
cubus
alme-
niam ab-
cepit
Paulus
dom
mercede-

talem qui sit peccatum, ait enim: Qui utuntur iure suo cum non expedit, seu cum aliis detinunt patitur, reficiunt: ergo peccant. Respondeo: Hoc verum est, cum facile possunt cedere iure suo, et si hoc faciant, alii grave damnum patientur; tunc enim charitas iubet ut cedas: quod Ambrosius adscriptus Commentarius hic videtur putare locum habuisse in Paulo et Corinthiis.

Verum contrarium est longe verius; nam valde difficile erat Apostolo cedere iure sustentationis sibi a Corinthiis debite, quia credendo debebat ipse manibus laborando noctes ducere insomnes, ut sibi et suis victimam compararet, cum Corinthiis, qui divides erant et permuli, facile cum aliis potuerint: nec deabus in eo scandalizari, quia illi Apostoli ita faciebant, et omnis lex et ratio dictat esse aquissimum, ut qui pro alio laborat, ab eo alatur. Volut ergo Apostolus dare illustrum exemplum pauperum, scripsit, zeli, ad maiorem apud teneros in fide et divites avaros, fidei et christianismi commendationem et propagacionem. Hoc autem tam herculeum opus charitas non precipit, sed consult. Unde vers. seq. dicit se in hisce fuisse liberum.

Vers. 19. 19. NAM CUM LIBER ESSEM EX OMNIBUS (ab omnibus, q. d. Cum nemini essem obstrictus), OMNIBUS (tamen) ex SEZEN FACTIS — ad cinnia me demisi, etiam ad inopiam et famem, omnium infirmatibus me accommodavi, ut, cum Corinthios videbam in danda Apostoli sustentatione tardiores et parciore, ego noluerim quidquam ab eis in sumptu accepere ut eorum infirmatibus condescenderem, et sic omnes lucrarem.

Vers. 21. 21. IIS QUI SUB LEGE SUNT (Iudeis, factus sum) QUASI SUB LEGE ESSEN, — Mosica nimur. Factus est Paulus quasi sub lege, cum Timotheum circumcidit, ait Oecumenius, cum purificatus vota causa templum addit, Actor. xxi, 26.

IN QUI SINE LEGE ERANT (Gentilibus, factus sum meque exhibui) TANQUEM SINE LEGE ESSEN, — quasi naturam tantum ducere et lucem sequerer, ut faciunt Gentiles. Ita Oecumenius, Theophylactus et Chrysostomus.

Vers. 22. 22. OMNIS OMNIA FACTUS SUM, — non mentiens, vel peccatis astu, sed compatiens affectu, ut omnium moribus me contemporans quantum honestas et Dei lex patitur, omnium moribus maderi possem. — S. Augustinus, epist. 9 et 19: « Non mentiendo, inquit, sed compatiendo; non simulantes astu, sed commiserantes affectu omnibus omnia factus est Paulus. »

Non ergo vult Apostolus id, quod volunt et agunt politici, ut nimur per fas et nefas omnibus se accommodent, et simulent se cum hereticis hareticos, cum Turcas, cum castis castos, cum obscenis obscenos. Id enim reprobat Paulus ad Galat. ii, 11 et sequent. Quocirca prudens est dogma S. Ephrem in illud, Attenda isti, cap. x: « Charitatem cum omnibus habe, et

ab omnibus abstine. » Et illud S. Bernardi, quod omnem virtutem complectitur: « Vive cautus tibi, utilis alii, gratis Deo. » S. Jordanes, successor S. Dominici in Generalatu Ordinis, solebat dicere, ut habet ejus Vita: « Si cuicunque scientie aut discipline tantum studuisse, quantum studiu huic sentiente S. Pauli: Omnibus omnia factus sum, essent doctissimus et eminentissimus in illa: quia tota vita mea studi me accommodare cuit, ut essem miles cum milite, nobilis cum nobili, plebeius cum plebeo, procurando semper hac ratione ipsum remandationem, atque advigilando ne perderem aut laderem animam meam per lucrum alienum. »

23. OMNIA FACIO PROPTER EVANGELIUM, UT PARTICIPES EIUS EFFICIAR, — ut nimur fructum praedicandi Evangelii suo tempore periplam et participem cum aliis praedicatoribus. Grace enim pro participes est ἐπαγγελία, q. d. Compatriotes, consocii. Unde secundo, Chrysostomus: Evangelii, inquit, id est fidelium Evangelii, q. d. Ut coronarum fidelicibus repositorum fiam participes. Ubi recte adverbit Chrysostomus miram Pauli humilitatem, utpote qui alii, etiam communibus fidelibus se equat, cum omnium non tantum fideli, sed etiam Apostolorum labores superasset, ut pater I Cor. xv, 10.

24. I. QUI IN STADIO CURRUNT, OMNES QUIDEM CURRUNT, SED UNUS ACCIPIT BRAVIUM, — q. d. Ideo sine sumptu evangelizoz, ideo omnibus omnia fio, ideo labore, quia in stadio hoc curro, quia ad braviūm concerto pro premio, etiam primo et maximo (1).

UNUS ACCIPIT BRAVIUM, — q. d. Sicut in stadio, ita in via et vita Christiana non omnes enraefae accipient braviūm, sed tantum bene et rite eurentes ad metam usque. Rite, inquit, secundum intelligentiam studii, quas agonotheta Christus cursoribus prescrivit, et secundum quas rite cursoribus braviūm promisit. Cum ergo ait « unus, » non negat plures accipere braviūm. Non enim vult dicere, ut recte adverbit S. Chrysostomus, quod unus tantum Christianus ceteris omnibus precurrens et ferventior ad opera virtutis, braviūm sit accepturus. Nam similitudo non debet per omnia esse similis, sed tantum in eo, in quo fit comparatio: hic autem fit in eo, quod sicut in stadio qui recte currit, accipit braviūm, sic et qui recte currit in christianismo, coronam glorie accipiat. Quod patet, quia sic explicat se dicens:

« Sic currite ut comprehendatis, » non unus, sed singuli. Adde, in stadio sepe non tantum illi qui primo metam attingit, et velocissime currit, sed et secundo, tertio, quarto, suum dari braviūm.

(1) Sum exemplum jam Paulus comparatione quam Corinthiis commendat locutus, et quidem similitudinem a re ipsa maxime nota, desumpta. Se omnes vires intenderit, ait, ut consequatur illud premissum de quo vers. 23, et monet Corinthios ut hoc suum exemplum imitentur.

Apostolus tamen dicit unus, non tres, vel quartus, quia proprie respecti ad braviūm, id est au-reolam et excellente preuum, quod non omnibus electi, sed paucis heroicis certantibus datur, ut illis qui non tantum precepta, sed et consilia Christi heroicis sequuntur. Respecti enim Paulus ad braviūm, quod sibi expectat ex eo, quod mus ipse pro omnibus Apostolis evangelizasset gratis, ingenti labore et charitate, « omnibus omnia factus, » vers. 18 et 22, q. d. O Christiani, rurrite non tantum rite, ut comprehendatis, sed et quam optime et velocissime currite, ut primum et nobilissimum glorie braviūm reportetis. Sordidis enim animis est dicere: Sufficit mihi si salver, si ad celum perveniam. Quisquis enim cancri debet ut in celo sit primus, primumque ibidem reffrat braviūm, inquit Chrysostomus. Alii haec de mansionibus, vel coronis et braviūm, singulis electis preparatis accipiunt, q. d. Unusquisque sic currat, ut suum braviūm comprehendat. Sed id acutus est, quam simplicius.

Aliter quoque Ansolius: Curront, inquit, Ellinici, heretici, reprobi, sed unus Christianorum et electorum populus braviūm accipit. Verum Apostolus solis Christianis loquuntur quasi currentibus, eosque inicitat ut currant et comprehendant braviūm, ad quod per Christi Evangelium vocantur.

SIC CURRITE UT COMPREHENDATIS, — scilicet coronam gloriae et braviūm victorie. Alludit ad stadiodromos, qui cursu certantes in stadio, coronam ex edito appensam, et certantibus propositam currendo manus prendebant, et persequerentur, que maxime in cursu ad braviūm revertantur, eaque coronabantur, uti ex Agonisticis lib. II, cap. vir, Petri Fabri ostendi Apocal. iii, ad illud vers. 4: « Tene quod habes, quod non accipiat coronam tuam. » Vox sic notat cursus in rectitudinem, diligenter, celestiter et perseverantiam, que maxime in cursu ad braviūm revertantur, Talius fuit cursus Christi, quem omnes Christiani imitandum sibi proponere debent. Ipse (inquit Bernardus, epist. 234 ad Guarinum) hominis seculique auctor, quamidcum cum hominibus conversatus est, nunquid stetit? et quidem testa Scriptura perfransit benefaciendo, et sanando omnes. Perfransit ergo sicut non infrustrato, ita non remisse, non pigre, non lenito gradu, sed quemadmodum de eo scriptum est: Exultavit ut gigas ad currentem viam. Porro currentem non apprehendit, qui et ipsa pariter non currit: et quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi? Ideo Paulus ait: Sic currite, ut comprehendatis. Ibi, Christiane, fuge cuius eius protrectus metam, ubi Christus positum suum. Factus est, inquit, obediens usque ad mortem. Quantumlibet ergo eucurris, si usque ad mortem non perverteris, braviūm non apprehendas. Braviūm Christus est. Deinde docet quod in stadio virtutis non curre, sed sistere, si deficie et regredi. « Quod si, inquit, illo currente,

qui re- quibus in cursu ad rectitudinem, diligenter, celestiter et perseverantiam, qui maxime in cursu ad braviūm revertantur, Talius fuit cursus Christi, quem omnes Christiani imitandum sibi proponere debent. Ipse (inquit Bernardus, epist. 234 ad Guarinum) hominis seculique auctor, quamidcum cum hominibus conversatus est, nunquid stetit? et quidem testa Scriptura perfransit benefaciendo, et sanando omnes. Perfransit ergo sicut non infrustrato, ita non remisse, non pigre, non lenito gradu, sed quemadmodum de eo scriptum est: Exultavit ut gigas ad currentem viam. Porro currentem non apprehendit, qui et ipsa pariter non currit: et quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi? Ideo Paulus ait: Sic currite, ut comprehendatis. Ibi, Christiane, fuge cuius eius protrectus metam, ubi Christus positum suum. Factus est, inquit, obediens usque ad mortem. Quantumlibet ergo eucurris, si usque ad mortem non perverteris, braviūm non apprehendas. Braviūm Christus est. Deinde docet quod in stadio virtutis non curre, sed sistere, si deficie et regredi. « Quod si, inquit, illo currente,

qui re- quibus in cursu ad rectitudinem, diligenter, celestiter et perseverantiam, qui maxime in cursu ad braviūm revertantur, Talius fuit cursus Christi, quem omnes Christiani imitandum sibi proponere debent. Ipse (inquit Bernardus, epist. 234 ad Guarinum) hominis seculique auctor, quamidcum cum hominibus conversatus est, nunquid stetit? et quidem testa Scriptura perfransit benefaciendo, et sanando omnes. Perfransit ergo sicut non infrustrato, ita non remisse, non pigre, non lenito gradu, sed quemadmodum de eo scriptum est: Exultavit ut gigas ad currentem viam. Porro currentem non apprehendit, qui et ipsa pariter non currit: et quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi? Ideo Paulus ait: Sic currite, ut comprehendatis. Ibi, Christiane, fuge cuius eius protrectus metam, ubi Christus positum suum. Factus est, inquit, obediens usque ad mortem. Quantumlibet ergo eucurris, si usque ad mortem non perverteris, braviūm non apprehendas. Braviūm Christus est. Deinde docet quod in stadio virtutis non curre, sed sistere, si deficie et regredi. « Quod si, inquit, illo currente,

qui re- quibus in cursu ad rectitudinem, diligenter, celestiter et perseverantiam, qui maxime in cursu ad braviūm revertantur, Talius fuit cursus Christi, quem omnes Christiani imitandum sibi proponere debent. Ipse (inquit Bernardus, epist. 234 ad Guarinum) hominis seculique auctor, quamidcum cum hominibus conversatus est, nunquid stetit? et quidem testa Scriptura perfransit benefaciendo, et sanando omnes. Perfransit ergo sicut non infrustrato, ita non remisse, non pigre, non lenito gradu, sed quemadmodum de eo scriptum est: Exultavit ut gigas ad currentem viam. Porro currentem non apprehendit, qui et ipsa pariter non currit: et quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi? Ideo Paulus ait: Sic currite, ut comprehendatis. Ibi, Christiane, fuge cuius eius protrectus metam, ubi Christus positum suum. Factus est, inquit, obediens usque ad mortem. Quantumlibet ergo eucurris, si usque ad mortem non perverteris, braviūm non apprehendas. Braviūm Christus est. Deinde docet quod in stadio virtutis non curre, sed sistere, si deficie et regredi. « Quod si, inquit, illo currente,

qui re- quibus in cursu ad rectitudinem, diligenter, celestiter et perseverantiam, qui maxime in cursu ad braviūm revertantur, Talius fuit cursus Christi, quem omnes Christiani imitandum sibi proponere debent. Ipse (inquit Bernardus, epist. 234 ad Guarinum) hominis seculique auctor, quamidcum cum hominibus conversatus est, nunquid stetit? et quidem testa Scriptura perfransit benefaciendo, et sanando omnes. Perfransit ergo sicut non infrustrato, ita non remisse, non pigre, non lenito gradu, sed quemadmodum de eo scriptum est: Exultavit ut gigas ad currentem viam. Porro currentem non apprehendit, qui et ipsa pariter non currit: et quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi? Ideo Paulus ait: Sic currite, ut comprehendatis. Ibi, Christiane, fuge cuius eius protrectus metam, ubi Christus positum suum. Factus est, inquit, obediens usque ad mortem. Quantumlibet ergo eucurris, si usque ad mortem non perverteris, braviūm non apprehendas. Braviūm Christus est. Deinde docet quod in stadio virtutis non curre, sed sistere, si deficie et regredi. « Quod si, inquit, illo currente,

qui re- quibus in cursu ad rectitudinem, diligenter, celestiter et perseverantiam, qui maxime in cursu ad braviūm revertantur, Talius fuit cursus Christi, quem omnes Christiani imitandum sibi proponere debent. Ipse (inquit Bernardus, epist. 234 ad Guarinum) hominis seculique auctor, quamidcum cum hominibus conversatus est, nunquid stetit? et quidem testa Scriptura perfransit benefaciendo, et sanando omnes. Perfransit ergo sicut non infrustrato, ita non remisse, non pigre, non lenito gradu, sed quemadmodum de eo scriptum est: Exultavit ut gigas ad currentem viam. Porro currentem non apprehendit, qui et ipsa pariter non currit: et quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi? Ideo Paulus ait: Sic currite, ut comprehendatis. Ibi, Christiane, fuge cuius eius protrectus metam, ubi Christus positum suum. Factus est, inquit, obediens usque ad mortem. Quantumlibet ergo eucurris, si usque ad mortem non perverteris, braviūm non apprehendas. Braviūm Christus est. Deinde docet quod in stadio virtutis non curre, sed sistere, si deficie et regredi. « Quod si, inquit, illo currente,

Et hoc
litteris
magistrorum:

carnem suam, ut menti subditam faciant, quod nunquam fecisset, neque scripsisset Paulus, si deliramentum putasset (notent hoc Novantes nostri); gloriatur autem dicens : Castigo corpus meum, et in servitum redigo, ne, cum aliis predicaverim, ipse reprobus inveniar. Ergo qui non castigant corpus suum, et volunt predicare alii, ipsi reprobi habentur. Quia istos Epicuros nova schola misit, qui voluptatem predicent, delicias suadent? Dominus Jesus, volens nos adversus diaboli tentationes fortiores reddere, certatus jejunavit, ut sciremus quia alter illecebras mali non possemus vincere. Quia causa Christus jejunaverit, hi astruunt, nisi ut nobis exemplo esset ejus jejunium?

Et Gregorius, lib. XXX Moral., cap. xxvi: « Muros Jerusalem coquorum principes (Nabuzardus) destruit, quia virtutes anime, dum non restrinxit venter, perdit. Ille est quod Paulus contra Jerusalem moenit decertant vires coquorum principi (id est ventri) subtrahebat, cum diceat: Castigo corpus meum, et servitum subiicio; nec autem dico, ut nemo a certando desperet priuitate; nam laboriosum est. Quare, inquit, castigo et in servitum redigo; non dixit, Perdo et punio, non enim inimica caro est; sed, Castigo et redigo in servitum, quod Domini est, non hostis; magistri, non inimici; exercitatoris, non adversarii; ne forte cum aliis predicaverim, ipse reprobus inveniar. Quod si Paulus hoc dimit, cum talis esset preceptor, et post predicationem, et orbis terrarum susceptum patrocinium formidavit; quidnam nos dicemus? »

Et S. Basilius, hom. De Legem Gentium libro: « Est, inquit, corpus castigandum, ac fere eu-jusdam instar cibendum, et ab ipsis adversus animalium tumultus orientis, ratione veluti flagello compescendi, ne frenum voluntatis omnino laxyando, mens velut auriga ab equis contumacibus, et minime obtemperantibus, feratur ac rapiat; ac inter easter Pythagoras meminisset dicti oportet, qui videns quendam exercitationibus ac cibis ultra appositum esse curantem ac saginatum: Heus, inquit, miser, non desnis continuo duriorum tibi carcerem preparare! Idco et Platōnem dicunt, cognito quod ex corpore est nocumentum, Academiam Athenis loco pestilenti elegisse, ut nimiam corporis prosperitatem, velut vitam palmitae luxuriantem amputaret. Ego vero humanum valetudinem qua in summo sit, et medicis sepe audiui fallacem esse. Quando igitur ipsa corporis diligentia et corpori pariter et animae inutilis esse apparet, hanc sarcinam delinire, et illi famulari, manifesta fuerit insania. Si autem hoc contentere studeamus, nihil aliud rerum humanarum facile admirabimur. » Idem Basilus in Regul. Iustus disp., Reg. 17: « Uti, inquit, optimus cor-

poris habitus, et coloris bonitas pugilem a certioris distinguunt; sic Christianum a ceteris separant. Macilenta corporis, pallorique deflorescens, qui continentia volut adjunctus est comes: indicio Basilius est enim Christi mandatorum vere pugilem esse, qui in infiltrante corporis adversarium suum in lucta prosternit; et quam potens sit in pietatis certaminibus, declarat convenienter verbis illis: Cum infirmor, tunc potens sum. »

S. Chrysostomus hic: « Castigo corpus meum, & Corp. q. d. Multum sustineo laborem, ut sobrie vivam; sed si quidem intractabilis est cupiditas, ventris voracitas; verumfam eam cohibe, et non trado meipsum affectibus, sed affectus comprimo, et ipsam naturam multis sudoribus subjicio; nec autem dico, ut nemo a certando desperet priuitate; nam laboriosum est. Quare, inquit, castigo et in servitum redigo; non dixit, Perdo et punio, non enim inimica caro est; sed, Castigo et redigo in servitum, quod Domini est, non hostis; magistri, non inimici; exercitatoris, non adversarii; ne forte cum aliis predicaverim, ipse reprobus inveniar. Quod si Paulus hoc dimit, cum talis esset preceptor, et post predicationem, et orbis terrarum susceptum patrocinium formidavit; quidnam nos dicemus? »

S. Hieronymus contra Jovinianum hereticum, libro II: « Quid multi, inquit, acquiescant sententiae tue, o Joviniane, indiscutibilis est; et pro magna sapientia deputas, si plures porci post te currant, quos ghemene succidias (vel, ut ali legunt, succendio) nutrias. Basilius, magister luxurie et turpissimum complexum, post tot annos in Jovinianum, quasi in Euphorbum, transformatus est, ut Latina quoque lingua haberet heresim suam. Vexillum crucis, et predicationis austeritas (notent hinc Novantes) idolorum tempa destruxerat. E regione luxuria penitentis et guturis subvertere nifit fortitudinem crucis. Semper pseudopropheta dulcia pollicentur, nec modicum placent. Amara est veritas, et qui eam predicant, repletunt amaritudine. »

Cassianus, lib. V. De Instit. renat., cap. xvii et seq: « Vis, inquit, audire verum athletam Christi, legitimo agonis iure certantem? Ego igitur, inquit, sic curro non quasi in incertum; si pugno non quasi aerem verbarans; sed castigo corpus meum et servitum subiicio, ne aliis predicantis reprobus efficiar. Vides ut in seipso, id est, in carne sua, collucutionem summam, velut in base quadam firmissima statuerit, et prouenientem pugnae in sola castigatione carnis, et in subjectione sui corporis collocari? » Et aliquanto post repetiti hisce Apostoli verbis, subdit: « Quod proprie ad continentia labore et corporale jejunum arque afflictionem carnis pertinet: per hanc se pugilem quendam strenuum sue carnis esse describens, nec in vacuum adversus eam ictus conti-

gentis exercuisse designans, sed triumphum pugnae mortificatione sui corporis acquisisse: quo verberibus continentia castigato, et cestibus juniorum eliso, victori spiritui immortalitatis coronam, et incorruptionis contulit palmam. » Et paucis interjectis: « Sic pugnat, jejunis sollicit et afflictionis ictu, non quasi aerem verbarans, id est, in vacuum ictus continentia porrigit, per quos non aerem vacuum, sed illos spiritus qui in eo versantur, castigatione sui corporis verberabat. Qui enim dicit: Non quasi aerem verbarans, ostendit se tametsi non aerem vacuum et inanem, aliquos tamen in aere verborare. »

Porro non tantum ad libidinem, sed et superbi omniq[ue] vita frangenda, et quasvis virtutes comparandas, castigandum esse corpus, docet S. Hieronymus, epist. 14 ad Celsianum: « Qui aut, probabilitate ac scientia abstinentie virtutem tenent, eo affligunt carnem suam, quo anima frangunt superbiam; ut quasi de quadam fastigio contemptus sit atque arrogancia descendant ad implendam Domini voluntatem, que maxime in humiliitate perficitur. Idecirco a variis ciborum desideriis mente retrahunt, ut totam ejus vim occupent in cupiditate virtutum. Jamque minus jejunium et abstinentia labore caro sentit, an-

Exempla
S. Sacerdotum
in casti-
gando
corporis
afflictione.

S. Sacerdotum
in austere
re vita
clausura
runt ma-
rinorum.

CAPUT DECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Occasione agonis, in quo abstinentes riteque certantes premiantur, invites luxurie dediti reproboantur et confunduntur, de quo egit in fine capituli precedente, digreditur hic Apostolus ad veterum Hebreorum mores, concupiscentias et vita, maxime idolatriam; punitionem pariter et reprobationem; ut horum exemplo doceat Corinthios, quam cavenda sint vita et tentationes, maxime idolatria.

Hinc consequenter, vers. 18, descendit et rediit ad idolothyta, questionemque de ipsis, cap. viii, inchoatam absolvit; ac primo, doctis tis non licere vesci, quatenus idolothyta seu idolis immolato sunt: hoc enim esset immolationi et sacrificio idolatriaco consentire, et profiteri idolatriam.

Secundo, vers. 22, doct non licere idolothyta vesci, ubi infirmiores hac re scandalizantur. Unde, vers. 31, adificationem maxime Corinthios commendat, utque omnia in gloriam Dei, et salutem proximorum faciant.

1. Nolo enim vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt: 2. et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari: 3. et omnes eamdem escam spiritalem manducaverunt, 4. et omnes eumdem potum spiritalem bibuerunt (bibebant autem de spiritali, consequente eos petra: petra autem erat Christus); 5. sed non in pluribus eorum benelicitum est Deo, nam prostrati sunt in deserto. 6. Haec autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut et illi concupierunt. 7. Neque idolatrias officiavimus, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: Sed it populus manducare, et bibere, et surrexerunt ludere. 8. Neque fornicaruntur, sicut quidam ex ipsis fornicata sunt, et occidernunt una die viginti tria millia. 9. Neque tententus Christum, sicut quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus perierunt. 10. Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore.